

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	---	--

Husvétban.

„Meggzúnt a gyász, meggzúnt a jajszó“

S reánk mosolygó nap ragyog;

Mert a sírjában halva alvó:

Megváltó — ma feltámadott!

Öröm fénylik fűvön s virágon...

Hozsánna zeng át a világon.

Miljónknak ajkán zeng ma ének,

A menny és föld bölcs Istenének!

Feltámadás hite s reménye

Minket az éggel összeköt;

Nem hullunk többé esve térdre

Jajgatva a sírok között.

Hitünk horgonyát átkarolva

A könyezőkhoz lehajolva:

Vigasztal Jézus! — bölcs vezérünk:

Ó mi bennünk s mi benne élünk!

Nincsen halál! — s nincs végenyészet,

Lelkünk csak más hüvelyt cserél;

Az eszmék, tettek, vágyak élnek...

S mi nem földi: — a lélek él!

Hozsánna! néked — óh nagy Isten

S tarts meg minket ez édes hitben;

Hogy megnyugvást ebben találva:

Adjuk magunk a Golgotára!

E földi lét, — „az élet álom“*)

S hitünk fénye ragyogja bé

Minden mulandó e világon...

Csak az örök — mi Istené!

Mi tőle a lelkünkbe szálla:

Szeretet, szellem, hit s a hála...

S buzgó szív hangja: csengő ének

Zengve ajkunkról szent nevének!

Mily édes lesz tul a sír álmán:

Ölelni kít szívünk szeret?!...

Kiket elveszténk feltalálván

Együtt örvendve ő velek.

*) Calderon.

Élvezve örök boldogságot...

Feledve but, bajt s e világot,

Hol angyaloknak énekétül:

Lelkünk tartós gyönyörbe szédül!

Édes Jézus! — üdv, üdv tenéked;

Mert újra élsz! s nem vagy halott...

Te harmadnapra — mint ígérted:

Felépítéd a „templomot.“

Felépítéd — hogy mi belátva:

Lelkünknek csak menny a hazája,

S nem maradunk vigasztalan...

„Ott lesz szívünk, hol kincse van“!

(Jármí.)

Kósa Ede.

Megtartsuk-e vagy megváltoztassuk a törvényt?

Az előbbi közleményekben kimutattuk, hogy a konventi tagok választásának joga, a törvény értelmében, határozottan az egyházkerületi közgyűléseket illeti meg. Minthogy azonban e törvényes intézkedés czélszerűsége is mellékesen vita tárgyává tétetett: nem térhetünk ki ama kényszerűség elől, hogy azon ellenvetéseket, amelyek e tekintetben a presbyteriumok által való választást a törvény ellenére is sürgetők részéről felhozattak, értékük szerint mérlegeljük. De teszszük ezt azért is, mert a kérdésnek ez oldalról leendő megvilágosítása ismét újabb és fontos indító okokat szolgáltat nekünk arra, hogy a törvény félremagyarázása s helytelen alkalmazása ellen, egyházunk érdekében, a józan megfontolásra appelláljunk.

Feltűnő kedvteléssel és bátorsággal szokták felhozni a törvény ellen azt, hogy a konventi tagoknak az egyházkerületi közgyűlések által való választása ellentétben áll zsinat-presbyteri egyházalkotmányunk szellemével, annak demokratikus alapelveivel és hogy veszedelmes centralizációra vezet. S habár ez állítások bebizonyításával sehol sem találkozunk, mégis azok széles körben kész igazságok gyanánt fogadtnak s hatásuk tagadhatatlan. Csodálkozunk kellene e jelenség felett, ha szemet hunyhatnánk azon tény előtt, amit mindenki láthat, hogy t. i. ma sok tekin-

tetben az üres szólások aranykorát éljük. Könnyen odadobott állítások bizonyításának szükségét nem igen érzik, mert eléggé közkeletű, piacos a forma, felette kápráztató a buborék avégre, hogy kedvünk legyen utána kapni; de ha megszorítanak, úgy járnánk, mint aki semmit se fogott. Minek is bántanók hát a divatos eszmevilág e kedvenc játékszerét, amikor oly szép az, és a megszorítás erőbe kerül s aztán mégis csak kiábrándító csalódással jutalmaz?! . . .

A zsinat-presbyteri egyházalkotmány rendszere két gondolat kapcsolatát fejezi ki; az egyik a szervezet alapintézményét képező egyházközségek önállósága, a másik pedig ez önálló életet élő egyházközségeknek, mint azonos vallási és erkölcsi vezérelvek és feladatok nyomán haladó kisebb társasköröknek, hatályosabb erő kifejtés tekintetéből szükséges egyesülése, magasabb egységbe való összeolvadása. Ez összeolvadás mindenütt bizonyos fokozatokon keresztül megy végbe, amely fokozatok megállapításánál ama két gondolat kibékítésének, helyes összhangba hozatalának szükségessége az irányadó, úgy, hogy valahányszor az egyházközségek önállóságának érdeke, alulról felfelé haladva, a történelmi fejlődéshez és az egyházközségek körzetének területi szélesedéséhez képest, magasabb és magasabb szférában találkozik össze az egység felé törekvés érdekével: ott mindannyiszor egy-egy közbenső magasabb hatósági fokozatnak kell létesítenie, amely e két érdeket összhangba hozni s ekként az átmenetet a legmagasabb fokozat, a teljes egység felé közvetíteni leendő hivatva. E fokozatok száma, éppen a mondottakból folyólag, a különböző pozitív egyházalkotmányokban, kisebb vagy nagyobb, aszerint, amint bizonyos állami határok között lévő egyházközségek száma, geográfiai elterjedése ugyancsak kisebb vagy nagyobb, annyira, hogy egészen apró állami területeken, mint a svájci kantonokban, az egyházközségek többnyire minden közbenső fokozat nélkül olvadnak össze a zsinati egységbe, ha némely lelkes testületektől, amelyek hatóságot nem képeznek, eltekintünk. És e középfokok hiányát nagyon természetesnek fogjuk találni ott, ha meggondoljuk, hogy némely kantonok egyházai egy-egy magyar ref. egyházmegye nagyságát sem közelítik meg.

Ez egyházhatósági fokozatok tehát nem valami fölösleges sallangjai a szervezetnek, amelyeket tetszésünk szerint lehet odailleszteni vagy éppen mellőzni, hanem annak a viszonyokhoz képest szükséges kiegészítő elemei s egyzersmind a zsinat-presbyteri rendszer alapját képező népképviseleti elv és önkormányzat szigorú követelményei és biztosítékai is.

Egyházközség, egyházmegye, egyházkerület és egyetemes konvent s aztán a törvényhozó hatalom gyakorlására hivatott s mint ilyen, közvetlen választás alapján álló zsinat képezik nálunk az egyházhatósági fokozatokat s való-

sítják meg az önkormányzat elvét hol szűkebb, hol szélesebb körben, a fokozat emelkedéséhez képest. Az egység csak lassu történelmi fejlődés folyamán válhatott teljessé. Idő kellett arra, míg az egyházközségek egyházmegyékké, ezek kerületekké tömörülhettek, s negyedfélszáz esztendő is alig volt elegendő az egyházkerületeknek egy közös főhatóságban való egyesülésére. De bármily lassu és nehéz volt is az egység felé haladás útja, két tekintetben mindig következetes maradt. Egyfelől abban, hogy az alsóbb hatóságok az egyesülések által létrehozott felsőbb hatósággal szemben minden esetben igyekeztek fentartani hagyományos önállóságukat; s éppen ezért — másfelől — ama felsőbb hatóságot saját képviseletük gyanánt, saját kebelükben eszközölt választások útján alkoták meg mindannyiszor; úgy, hogy az egyházmegye az egyházközségeknek, az egyházkerület az egyházmegyéknek, a konvent pedig az egyházkerületeknek választott képviselete, mert a tanácsbírói intézmény, az adminisztráció szempontjából s későbbi keletkezésénél fogva is, itt másodrendű jelentőséggel bír, kiválszólag bírói functiókra lévén hivatva; a zsinat pedig, mint nem adminisztratív hatóság, hanem az egyházalkotmány betetőzését képező törvényhozó testület, természeténél fogva külön állást és figyelembevételt igényel. És ime azt mondják mégis némelyek, hogy a törvény azon rendelkezése, melyszerint a konvent tagjait az egyházkerületek választják, nem egyeznék meg egyházalkotmányunk szellemével! Hiszen akkor az sem egyezik meg e szellemmel, hogy az egyházkerületi közgyűlések tagjait tulnyomólag az egyházmegyék s nem a presbyteriumok választják! Hát miért nem emelnek ez ellen is óvást a népszabadság szent nevében? Vagy talán ami igaz egy bizonyos pontig, azután megszűnik igaz lenni, ha úgy akarjuk?! Aki ilyet állítana, az csakugyan egyházalkotmányunk szellemét tagadná meg tudva vagy öntudatlanul. De hátat fordítana egyzersmind az észszerűségnek is. Mert mit követel éppen az észszerűség e szervezetben? Azt, hogy az alsóbb hatóságok nézponja emeltessék általánosabb színvonalra a felsőbb hatóságnál; ez pedig csak akkor lehetséges, ha a felsőbb hatóság nem egyéb, mint a közvetlenül alatta állóknak kifolyása, egységbe foglaló képviselete, amely míg egyrészt emezek szabad mozgását, autonómiáját biztosítja, éppen annál fogva, mert ezek képviselőiből áll; addig másfelől ezen alsóbb hatósági testületeknek természetesen szűkebb körű nézponjait egy mindnyájukra kiható magasabb szabályban generalisálja, s ekként az önállóság elvét az egység elvével, mint fentebb is jeleztük, összhangba hozva, a képviseleti alkotmány épületét a tetőzet felé segíti. De indokolja az egyházhatóságoknak ez egymásból és egymás által való fokozatos alakítását azon körülmény is, hogy, amint azt egyik legjelesebb német prot. egyházjogtudós is kifejezte, az alsóbb hatósági fokozatokon való szereplés képezheti egyedül a szükséges egyházi köztapasztalatok azon előis-

koláját, amely a legközelebbi magasabb fokozaton szükséges magasabb belátásra s ebből folyólag megbízhatóbb és üdvösebb működésre képesít.

De ne gondolja valaki, hogy amit beszélünk, az pusztán theoria! Nézzünk szét egy kissé a protestáns világban; mindenütt megtestesülve látjuk ez elvet, ahol az egyházi szervezetben a zsinat-presbyteri rendszer többé-kevésbé érvényesül.

A skót presbyterianus egyházaknál általában, tehát úgy az államegyháznál, mint az egyesült presbyteri és szabad egyházaknál is, a session-nak nevezett s a mi presbyteriumunknak megfelelő egyházközségi hatóság felett, amely a lelkészek és választott egyházvénekből alakul, áll a kerületi zsinat (presbytery), melyben mindenik odatarozó község egy lelkész és egy egyházvén által van képviselve. A kerületi zsinatok felett, mint egyházi főhatóság, az általuk választott egyházi és világi tagokból alakuló főzsinat (general assembly) áll. Van ugyan e fokozatokon kívül még tartományi zsinat is, de ez nem egyéb, mint bizonyos kerületi zsinatok összesége, amely tulajdonképi hatósági fokozatot nem képez, s az egyesült presbyterianusoknál elő sem fordul.

A francia ref. egyházban minden egyházközségnek van presbyteriuma, minden 6000 lélek után szerveztetik a presbyteriumok felett álló konsistorium, amelynek tagjai a lelkészekon kívül, az illető presbyteriumok által választatnak. Öt konsistoriumnak, a napoleoni alkotmány szerint, egy tartományi zsinatot kell képeznie; azonban e zsinatok a legújabb időkig nem léptek életbe. De az 1872-iki alkotmány szerint, tartományi zsinatok egyszer évenként összehívandók. Az egyház legfelsőbb képviselője a főzsinat, amelynek a tartományi zsinatokból kellene kiindulnia épen úgy, amint a francia lutheránus egyházban a főzsinatnak megfelelő központi hatóságot, a főkonsistoriumot, csakugyan a ref. tartományi zsinatokkal párhuzamos hatóságok, az u. n. inspectiók követői alkotják. Ily főzsinat 1659-től egészen 1872-ig nem volt összehívható. Általában a francia ref. egyház, a kebelében dúló pártharcok miatt, nem bír megállapodott szervezettel; de a hatósági fokozatok egymásból való alakulása itt is irányadó elv.

A hollandi ref. egyházban az egyházközséget vezeti az egyház tanács; több község egy kört (Ring), több kör egy osztályt (classis) képez. Ez osztályok gyűlései a legfontosabbak (klassikale vergaderingen), melyeknek tagjai az összes lelkészek s ugyanannyi idősebb. Az osztályok felett állanak a tartományi előljáróságok, amelyek az osztályok gyűlései által választott lelkészek s felényi számú vénekből állanak. A szervezet élén van a zsinat, viszont a tartom. előljáróságok által választott egyházi és világi tagokból.

Svájcban a községek és zsinatok között középhatóságok csak Zürichben és Waadtban vannak s az utóbbiban a kerületi hatóságokat az egyházközségek, a zsinat tagjait pedig a kerületi hatóságok választják. De általában az egyes kantonok egyházainak szűk köre s több helyen az államnak az egyházi hatóságok alakításába s az egyházi hatalom gyakorlásába való befolyása nem engedik meg azt

hogy a svájci ref. egyház szervezetéről a mi viszonyainkra nézve valami következtetést vonhassunk le.

Németország egyes államaiban, főleg a 60-as és 70-es évek folyamán, a konsistorialis szervezet elégtelensége folytán, csaknem mindenütt zsinati rendszert léptettek azzal kapcsolatban életbe, még pedig a legszigorubb következetességgel alkotva meg a felsőbb fokozatokat az alsóbbak képviselőiből. E tekintetben egyedül a bádeni egyház alkotmánya képez kivételt, amennyiben a főzsinat választás alá eső tagjait nem a kerületi zsinatok, hanem 24 választókerületben a lelkészi tagokat a választókerület lelkészei, a világiakat pedig az idősek által kiküldött választók választják. De hallgassuk meg, hogy a nagy hírű Richter-Dove-féle egyházjogi munka micsoda bíráló megjegyzéssel kíséri épen e pontját a bádeni egyházszervezetnek: „Ferner fordert das Prinzip den organischen Aufbau der Synoden, mithin, dass für die Wahlen zur höheren Synodalstufe regelmässig die nächstniedere den Wahlkörper bilde. Wenn es ferner einen der wesentlichsten Vorzüge der Synodalverfassung bildet, dass bei organischer Gestaltung derselben durch den stufenweisen Dienst gleichsam die Summe von kirchlicher Erfahrung, welche auf der niederen Stufe gesammelt ist, der höheren zugeführt wird, sollten auch neuere Kirchenverfassungen bei der Zusammensetzung der höheren Synodalstufe eine Gewähr dafür bieten, dass derselben insbesondere auch solche Männer angehören, welche durch den Dienst in den kirchlichen Gemeindegemeinschaften etc. bewährt sind.“ Nagyon figyelemre méltó; mert nem kell gondolnunk, hogy rajtuk kívül nincsenek e világon okos és buzgó protestáns emberek!

Még csak az osztrák protestáns egyház szervezetét említem fel, amely, úgy látszik, minden tekintetben legközelebb áll a miénkhez. Ebben a senioratusi közgyűlés, a senior elnöklete alatt, áll a senioratus összes lelkészeiből s az egyházközségi presbyteriumoknak a lelkészek számával egyenlő küldötteiből. Feljebb a superintendentialis közgyűlés a superintendentens elnöklete alatt a super. curátorból, a seniorok és senioratusi curátorokból és minden senioratusi közgyűlésnek 2-3 lelkészi s 2-3 világi tagjából. Legmagasabb fokozat a főzsinat, mely minden 6 évben ülésezik. Tagjai a superintendentensek, super. curátorok, a seniorok és minden senioratusnak a superintendentialis gyűlések által választott egy-egy világi követe. A fokozatos választás tehát itt is teljes mértékben feltalálható.

Még csak azt jegyezzük meg kiegészítésül, hogy különösen a német egyházban, valamint Ausztriában is a gyűlések mellett majd minden fokon bizottságok vannak alakítva az állandó ügyvitel érdekében. Ily bizottságokat, különböző névvel és szervezettel, a svájci zsinatok mellett, továbbá Hollandban is találunk.

Mindezekből tehát, egyebet mellőzve is, bárki meggyőződhetik arról, hogy amaz állítás, mintha a konventi tagoknak az egyházkerületi gyűlések által való választása a zsinat-presbyteri egyházszervezet elveivel ellenkeznék, semmi alappal nem bír. Megdönti ezt nemcsak saját egyházalkotmányunk természete, hanem, ha szükséges, az észszerűség ereje s az egész protestáns világ kiáltó gyakorlati példája. Sőt most már az erdő fele állva, mi mond-

hatjuk el azt, hogy épen a presbyteriumok által való választással vinnénk be egy oly trójai falovat a zsinat-presbyteri szervezetbe, a minőt sehol abba be nem bocsátottak és amelyből könnyű szerrel fel lehetne forgatni mindazt, amit hosszú századok fáradságos munkája, épen a szabadság biztosítása érdekében, következetes bölcseséggel létesített.

A centralisatoról és még egyebekről, befejezőképen, legközelebb.

Addig is csak azt mondhatjuk, hogy tartsuk meg a törvényt, s ne igyekezzünk azt se félreértésből az alkalmazásban, se a rendes törvényhozás útján megváltoztatni. Komoly tekintetek és nagy érdekek szólnak az ellen!...

Dr. Bacsoni Lajos.

Közbeszólás.

Nem örömet teszem, de lelkiismeretem mégis sürget, hogy azon vitába, mely ezen lapok hasábjain a konventi képviselők választásának módozata felett foly, szerény véleményem nyilvánítása mellett, közbeszóljak.

Felhivott ezen közbeszólásra különösen Dr. Bacsoni Lajos urnak legutóbbi terjedelmes cikke, melyben az általa felhozott történeti adatok tanujául, egy részben reám hivatkozni szíves volt.

Itt vagyok tehát mint élő tanu és azokat, a miket a cikkiró ur velem és általam bizonyít, mind igazaknak, úgy történeteknek vallom mostan is. Kinyilatkoztatom, hogy a törvények tévedésből hiányossá lett szövege felett azoknak, a kik az ügynek történeti lefolyását közelebbről sem ismerik, jobbra és balra vitázni lehet ugyan; de sem magának a törvényt előkészítő konventnek, sem a zsinatnak nem volt intencziója az, hogy a konventi képviselők választása az egyházkerületek gyülekezetei által történjék. Igaza van Dr. Bacsoni urnak, hogy erre nézve én, mint a tiszáninneni egyházkerület részéről az új szöveg indítványozója, tehetek leginkább bizonyosságot; nekem pedig, beismerem, nem volt gondolatomban más, mint az egyházkerületi közgyűlések által való választás. Ezekről tehát ujjal is tanúságot teszek.

És lám, mégis, mindezek mellett, midőn a tiszáninneni egyházkerület Sajószentpéteren tartott közgyűlésén azon indítvány tétetett, hogy a konventi képviselők jövőre a gyülekezetek szavazatai által választassanak: én, minden tudomásaim dacára sem tettem az indítvány ellen kifogást, sőt ahoz szívesen hozzájárultam.

Miért tettem ezt?

Tettem elsőben is azért, mert beláttam, hogy a törvény hiányos szövege az egyházkerületeket ily intézkedésre feljogosítja; hiába tanuskodom én és tanuskodunk akárhányan a betűk ellenében. Egyesek nem vindikálhatjuk magunknak semmiképen sem a közhitelességet, midőn a törvény magyarázatáról van szó.

De nem tettem volna mégsem, ha az indítvány ellenkezik meggyőződésemmel. Tettem tehát másodszor elvből, mert beláttam, hogy az indítvány jogkiterjesztést foglal magában a gyülekezetekre nézve. Beismerem, hogy új eszme volt ez, melyet sem én, sem mások, legalább az én tudomásommal, a törvényalkotás folyamán nem contempláltunk; és hogy ezen új eszme, bár a törvény szövegének hiányossága miatt, a törvénybe beilleszthető addig is, míg a felett egy újabb zsinat

határozná, azt szerencsétlenségnek nem, sőt inkább szerencsének tartom.

A kérdés tehát szerintem most már nem is fordul meg máson, mint ezen: kik akarják a törvényt úgy értelmezni, hogy az, a végrehajtás folyamán felmerült új eszmét, t. i. a gyülekezetekre való jogkiterjesztést magában foglalja?

Erre a kérdésre eddig megfelelt három egyházkerület. Dunáninnen, dunántul és tiszáninnen, egyhangulag a jogkiterjesztés mellett nyilatkoztak. Erdély megmaradt előbbi álláspontján; de jegyezzük meg, hogy Erdély a zsinati képviselőket is közgyűlésében választja és hogy ezen kerület közgyűlései sokkal népesebbek, mint a magyarországi kerületekéi. Tiszántul most fog határozni. És a tiszántuli kerületet jobbról és balról tüzelik, buzdítják a cikkezők. Bacsoni ur közelebb épen arra hívja fel ezen kerületet, hogy mentse meg a törvényt, s döntő szavával a többi egyházkerületeket is igyekezzék más irányba terelni s az igazság ellenállhatatlan erejével tévedésükről meggyőzni. Ez leendő — úgy mond — a tiszántuli kerület hivatása!

Fog-e hallgatni a tiszántuli kerület az ilyen buzdításokra? az én nem tudhatom; de ha hallgatna, nem óhajtanám. Nem pedig azért, mert a tiszántuli kerületnek is van joga a konvent képviselők választására nézve úgy intézkedni egy újabb zsinatig, a mint jobbnak látja, de arra ezen kerület sincs hivatva, hogy a többi kerületek határozatait megdöntse. Alkalmas és a körülményekkel számotvető tanácsnak tehát én, a dolgok jelenlegi helyzetében nem azt tartom, hogy a tiszántuli kerület, a többi kerületek határozatának megváltoztatását megkísérltse, — hanem azt, hogy a tiszántuli kerület is csatlakozzék a többi kerületek által elfogadott és immár életbe is léptetett jogkiterjesztés új eszméjéhez.

Egyházpolitikailag semmiképen sem látnám egyik kerületünkre nézve sem üdvösnek, hogy a hol a gyülekezetek joggyakorlatáról van szó, ott akármelyik is a többitől izolálja magát. A mely jogot a gyülekezetnek megadni, bármely indokból, három egyházkerület időszerűnek tartott, azt a negyedik kerület, hivi öntudatának sérelme nélkül, alig tagadhatja meg. Itt a legszebb okoskodásokat is halomra döntik a gyakorlati élet következményei; s én abban látnék most már veszélyt és bajt, ha tiszántuli kerület nem lépne bátran és habozás nélkül a többi kerületek nyomába.

Azon gyülekezeteknek, a melyek püspököket, főgondnokokat, zsinati képviselőket sat. választanak, bizton meg lehet adni a konventi képviselők választásának jogát is. Egyházalkotmányunk, ha a többi választás által nem csap túl a mérsékelt zsinat-presbyteri rendszer határain, ezen választás által sem fog a demagógia örvényébe süllyedni, mint azt a három egyházkerület bölcseségének rovására, némely tulbuzgó cikkező ur fölteszi.

De hát az egyházalkotmány épületének arányai hogyan fognak így megbomlani? Vetik ellen némelyek. Hát, édes barátaim, csak az arányok olyanok, a mint magunk csináljuk. Egyházmegyéből nő, igaz, az egyházkerület, és nőhetne a kerületből a konvent is és hát ez szép rendnek látszik; de hátha a zsinatból nőtt volna a konvent, mint zsinati bizottság, vagy országos egyháztanács, — hát akkor is, nem az egyház egyetemének testéből épült volna-e?

Látjátok, én részemről, épen egyházalkotmányunk természeténél fogva, az országos egyháztanács eszméjétől sem féltem, de a kerületek féltékenysége előtt, a szabadság sze-

retetének hajlamából, meghajlottam, s ennél fogva indítványoztam azt, hogy a konventi képviselők a kerületek által választassanak, hozzá adva még azon indokot is, hogyha 10 év múltán esetleg újabb zsinat nem volna tartható, úgy a zsinat által választott országos egyháztanácsnak folytonossági alapja is megszűnnék. A gyülekezetek által való választás pedig mi egyéb, mint a zsinati bizottság eredetileg contemplált eszméjének más uton való életbeléptetése? Mert ha a konvent a zsinatból vette volna eredetét, tulajdonképen a gyülekezetek választottaiból vette volna; miután pedig a zsinat folytonossága sem biztos, csakugyan czélszerűbb a közvetlen választás életbeléptetése.

De a konvent működésében eddigelé kifejlődött körülmények is a mellett szólanak, hogy a gyülekezetek választási jogának életbeléptetése felette szükséges. — Tagadhatatlan ugyanis az, hogy a konvent hatásköre egyházi életünk legfontosabb tényeire terjed ki, sőt épen a konvent, zsinat együtt nem léte esetén, saját felelősségére, sok állam és egyház közti ügyben, magát a törvényhozó zsinatot helyettesíti. Nagyobb megnyugvást keltett tehát a gyülekezetek összességében, ha ily fontos jogunk gyakorlatára ők maguk választották képviselőiket, s maguk a képviselők is nagyobb súlylyal léphetnek fel, ha szélesebb alapot éreznek lábaik alatt.

Ezek az én okaim arra, hogy a jogkiterjesztés eszméjét a konventi képviselők választására nézve helyesnek és czélszerűnek tartom és miután azon meggyőződésben vagyok, hogy három egyházkerület körülbelül ily indokokból fogantotta azt: legyen szabad ezen közbeszólással épen arra hívnom fel a tiszántuli kerület becses figyelmét, hogy midőn e kérdés felett határozni fog, mindenekelőtt a tényekkel vessen számot és kevesebb súlyt fektessen a tetszetős okoskodásokra; mert beismerem, hogy magam is gyönyörködtem több e lapok hasábjain megjelent, s az én nézetemmel ellenkező következményekben végződő cikkeken és nyilatkozatokban; de mégis végeredményükben meddőknék tartottam azokat, mert a kérdést úgy fogom fel, hogy itt egy új eszme elfogadásáról van szó.

Én a szabadság elvével teljesen megegyezőnek tartom ma is az egyházkerületi közgyűlések által való választást; de ki tagadhatja mégis, hogy szélesebb körű lesz ezen szabadság, ha az a gyülekezetekig terjed ki? Viszonyosan tehát bizonyos reakzionárius színezetben tűnik fel azoknak álláspontja, a kik a jogkiterjesztés ellen agítálnak; nálunk pedig nem látom szükségét annak, hogy a reakciónak gyanujára alkalmat, vagy ürügyet szolgáltatassunk bárkinek.

Népünk sok terhet visel, közelebb a domesztika nem csekély terhét, a mely felett a konvent intézkedik. Hadd nyerve legalább vigasztalásul és talán buzdításul, hogy annak a konventnek képviselőit ismeri, mert neveikről hallott, a midőn választotta.

Ez az eszély döntött három egyházkerületben és meg vagyok győződve, épen nem egyházunk veszélyére, hanem csak hasznára.

Más kerületekben is vannak politikai pártállások, de a mint látom, e kérdésben csak a tiszántuli kerületben került az eddigelé felszínre. Emelkedjék magasabbra a közgyűlés a pártállások felett és térjen felettük napirendre, követve egyszerűen a többi kerületek példáját.

Béke és egyetértés velünk! **Fejes István.**

Tudomány és theologia.

(Folytatás.)

Félelem és habozás nélkül állítjuk tehát, hogy már azon tények, miket Krisztusra nézve megengednek még a legkétkedőbb kritikusok és történetbuvárok is, követelik az ő számára a természetfeletti eredetet és hatalmat; azaz állítjuk mi, hogy ő oly igazán állott a természet közönséges folyamán felül és kívül, amily igazán állott ő, önvallomása szerint, egyszersmind azon belől és az alatt; mert semmi más felvétel alapján nem tudunk alkotni magunknak egy megfelelő magyarázatot sem az ő személyéről, sem az ő munkájáról. A tudomány némely tulbuzgó hívei valóban ketté vágják e nehézség csomóját az által, hogy a természetfelettit lehetetlennek, a csudát hihetetlennek nyilvánítják. De kétkedünk arról, hogy az anyagi világegyetem tényeinek és erőinek még legsikeresebb tanulmányozása is feljogosítson bárkit tekintélylyel szólani az emberi élet tényeiről és erőiről; kétkedünk arról, hogy az emberi természetnek és az emberi természet hosszú történelmének még legsikeresebb tanulmányozása is jogot adjon bárkinek, tekintélylyel beszélni arról, ami felülmulja a pusztán emberi határt. És midőn a tudomány, a fizikai és az emberi természet tanulmányozásának alapján vakmerősködik, némely tulbuzgó híveinek személyében, tagadni azt, hogy mindaz, a mi felül és kívül esik ezen határokon, méltó a hitre, egyszerűen esztelennek adja ki magát, tullépvén sajátképi határain; sőt ellenmond önmagának, mivel utolsó elemzésében a tudomány örökösön oly erőkhöz — erömütani és vegytani erőkhöz — jut, melyeknek természetéről és eredetéről saját ismeretlenségét föltétlenül vallja; és végül, mi a legrosszabb mindenek felett, és pedig saját maga szemében is, félbeszakítja logikátlanul saját kedvencz elméletét a fejlődésről rögtön, mihelyt a szellemhez ér, mely van az emberben és vitatja minden valószínűség daczára, hogy e ponton az élet felfelé haladó fokozatai hirtelen megszakadnak.

Szeretném, ha korunk kétkedésének és hitetlenségének egész terhét egyedül a tudomány azon ellenkezéseire hagyhatnám, melyekkel akkor vét az a theologiai ellen, midőn tullép kellő határain és így hűtlenné válik saját nevéhez. De, fájdalom! nem egyedül a tudomány az, mi hibáztatható a Krisztus személye és munkája felett vívott nagy harcban. A theologia is hibázott gyakran. Voltak nevezetesen az egyházban sokáig forgalomban hittani rendszerek, oly kemények és durvák, oly észszerűtlenek és ellenmondások, hogy teljesen hihetlenné váltak az észszerű és elmélő emberek előtt. Visszarettenésökben azoktól, szinte természetesen, habár nem is bölcsen, ragadtak meg bármely kétkedő irányu felvételt, mi kevésbé látszott sérteni eszöket és lelkiismeretöket. Ez észszerűtlen hitelvek sürgetése által, úgy látszik, még jobban, mint a benne gyakran uralgó alacsony és nemtelen erkölcsiség által elijesztette magától az egyház épen azon embereket, kikre legnagyobb szüksége lett volna és hajlandókká tette azokat azon kétkedő irányu elméletek elfogadására, melyek épen divatoztak az akkor élő nemzedékek körében. Nincs itt szándékomban megvitatni a különböző theologiai rendszereket, melyek a gondolkodó emberek eszét sértve és undorítva, részint lelétkék már napjaikat, részint még ma sem szüntek meg létezni egészen. Ez

nagyon messze vinne minket és felette hosszasan foglalna el bennünket. Az egész, mit megkísérteni szándékozom, nem egyéb, mint megvonni az ellentétet a között, amit a mai nemzedék a régi theológiának és az új theológiának, vagy ha ugytetszik, a régi orthodoxiának és az új orthodoxiának nevezhet és egyszersmind jelezni röviden, miként hajtotta észszerűtlensége által a régi theologia az embereket kétkedésre és hitetlenségre és miként találhatunk mi az új theológiában oly fogalmat a Krisztus személyéről és munkájáról, ami teljesen összhangzik az ész és lelkiismeret követelményeivel.

Annak, mit a régi theológiának nevezek, jelszava: idő; annak, mit az új theológiának nevezek, jelszava: örökkévalóság.

A régi theologia szerint a Krisztus munkája, az Isten munkája Krisztusban és Krisztus által egy rögtönös és kényelmes csuda volt, félbeszakítván az isteni cselekvés rendes módját és eltérvén az isteni cselekvés ezen módjától. Semmisenem volt ahhoz hasonló, sem előtte, sem utána. Inkább törvényszéki, mint erkölcsi volt az a maga hangjában és szellemében; inkább a föltétlen hatalmu kegyelem adománya, mint az emberi jogos vágyak kielégítése és az emberi szükségekhez alkalmazkodó aláereszkedés. Minden emberek bűnösök voltak egyformán és mindnyájan egy kiirthatatlan és ellenállhatatlan hajlandósággal bírtak a bűnre, nem egyszerűen az örökösödési leszármazás törvénye folytán, hanem azon kiengesztelhetetlen véték következtében, melyet az első ember követett el és mely beszámíttatik mindazoknak, kik az ő ágyékából származtak. Mivel így minden emberek elidegenedtek Istentől, méltán tétettek ki mindnyájan az ő törvénye kárhóztatásának. Isten, maga részéről, szintén elidegenedett az emberektől, haragra gyuladt ellenök és eltökélte magában, boszut állani rajtok, kitévén őket egy végetlen és rongáló győtrelemnek. De megmutatni akarván, hogy ő gazdag kegyelemben, elküldte a maga fiát, vagy megengedte a maga fiának, hogy jöjjön el, a földre — nem hogy kiirtsa a rosra való hajlandóságot minden szívből, nem hogy magára vegye az egész világ vétékét, nem hogy váltsa meg az emberiség egész családját örök életre, hanem hogy haljon meg, az igaz a nem igazért, hogy így számíttathassanak be neki azok bűnei, kik ezután hisznek és hogy számíttassék be viszont az ő igazsága azoknak. Ez ugyszólván nézőjatek által, mely az idő napjaiban hajtattott végre és legalább részben törvényszéki képzelmekre alapíttatott, örök idvesség készítettett a kevesek számára és a sokak örök kárhózata újból védelem alá fogatott. Isten képesíttett, hogy jelentse ki kegyelmének mértékfeletti gazdagságát a kiválasztottak, a hívők javára és igazoltatott, hogy öntse ki haragjának kincseit a hitetlenekre, az elfordult elméjüekre, tényleg oly sokra, amely sokan nem voltak képesek vagy készek legyözni a rosra való hajlandóságot, melylyel születtek. Amennyiben tehát a Krisztus üdve egyáltalában kegyelmi cselekedet volt, annyiban úgy nézetett az, mint kivételes, páratlan, az isteni tevékenység szokott folyásán és módján kívül eső; és nem úgy, mint az isteni tevékenység egy példánya és mintája; nem úgy, mint időleges nyilatkozása annak, ami örökké jelen van az Isten lelkében és szívében. Azok, kik e nézetet tartották és tanították, még csak gyanítani sem látszottak, hogy az ellenkezik még azon fogalommal is, mit ők vallottak az Isten jelleméről,

bárha látták is, sőt örömmel látták, hogy az ellenkezik az emberi észszel, azaz, hogy az — mint ők fejezték ki magukat — „megalázta az emberi ész büszkeségét.“ És mégis, miként semmi sincs összhangzóbb az észszel, mint az, hogy ha Isten van, ő szükségképen örökké ugyanaz, ugy semmi nem volt, mit ők ennél bizonyosabban hittek. De ha Isten ugyanaz tegnap, ma és örökké, akkor nem igaz-e szükségképen örökké ő róla, amit mi igaznak látunk bármely időben ő róla? Nem volt-e ő tegnap szükségképen ugyanaz és nem lesz-e ő holnap és minden holnap szükségképen ugyanaz, a minek ma találjuk mi őt és pedig ugyanaz az még akkor is, ha a ma a Krisztus szenvedésének és halálának napja? Ez volt már a kiinduló pont az új theologia számára, az új theologia számára — ismétlem — mely, bár ujnak mondom, oly régi mégis, mint Pál apostol és János evangyélita. Azok, kik ez új theológiának jelen korunkban először adtak formát, áttették az evangyéliom lényeges tényeit az időből az örökkévalóságba. Következtették ők, hogy ha Isten a Krisztus eljövetelekör és közöttünk lakozásakor gyönyörködött az embereken — gyönyörködött a velök lakozásban, az ők tanításában és vigasztalásában — ugy ő gyönyörködött szükségképen az embereken örökké és gyönyörködni fog a velök lakozásban, az ők tanításában, vigasztalásában és megváltásában örökké. Következtették ők, hogy ha eljött ő akkor, hogy kegyelmet gyakoroljon az emberek iránt, hogy magára vegye azok bűneit, hogy kibékítve őket önmagával, ugy ő kegyelmes volt szükségképen irántok örökké és meg fogja váltani őket örökké, amennyiben ők neki megengedik, a bűn szolgaságából az ő akaratának szeretettel engedelmeskedő szabadságba. Végül következtették ők — és pedig ellenállhatatlan logikával, — hogy Krisztusban egy percnyi bepillantás adatott a világnak abba, ami az Isten önmagában mindig és örökké; és hogy a Krisztus tanításában és váltságában megmutattatott a világnak egy pillanatnyi időre, mit tett Isten kezdettől fogva és mit fog tenni mindörökké.

Bethlendi E.

(Vége köv.)

Lelkészminősítési szabályzat megváltoztatásának tervezete.

(Folytatás.)

A lelkészválasztási jogot tehát hazánkban eleinte az egyes gyülekezetek földesuri, nemesi s jobbágyi tagjai, — az esperes és egyházmegyei közgyűlés beleegyezése mellett, — közösen gyakorolták, még pedig évenkénti marasztás által.

Némely tekintélyes helyeken, például Debreczenben — mint már említettett — s Szatmár és Németiben, a városi tanácsot illette ezen jog.

Később több helyen a patronusok maguknak követelték a lelkészválasztási jogot, — de ebbe a mi egyházkerületünk nem egyezett bele.

Az egyházmegyei folyvást fentartották — némelyik a legújabb időig — a lelkészvizsgálási s felavatási jogot, utasítván az espereseket, hogy az assessorok tanácsa nélkül papokat be ne helyezzenek, ujakat be ne tegyenek, a szent szolgálatokra ki ne bocsássanak s a vétkeseknek ajánló levelet ne adjanak.

1786. Jun. 16-án határozta el az egyházkerület, hogy a

lelkészjelöltek, mielőtt valamely egyházba beállítatnának, a püspök elé állíttassanak.

A behivatalnokok szaporodásával a marasztás sok helyen árlejtéssé változott s a mult század végén már némely egyházmegye eltörölte az ilyenkor szokásos s sok visszaélésre alkalmat adó vendégeskedést. Egyházkerületünk pedig 1813. Október 4-én 97. sz. a. végzésében kimondá, hogy a marasztás nem a nép, hanem az egyházi előjárók által történjék minden vendégeskedés s a lelkészek terhelhetése nélkül.

Az 1852-dik évi 72-dik és 1853-dik Juniusi 35-dik egyházkerületi végzéssel lett életbe léptetve, hogy a lelkészképesítési s lelkészi vizsgák az egyházkerület előtt teendők; a papmarasztás betiltatott s a lelkészi hivatalok betöltése a gyülekezeti értelmiség meghallgatásával, az esperesre bízott.

A régi rendszer tehát a lelkészválasztási jogot lassanként megszorította s a gyülekezetek előkelőbbjei, értelmesebbjei részére biztosította, de a minősítésre, képesítésre vonatkozólag, féltékenyen őrizte az esperes és egyházmegye bírálati jogát és hatalmát.

És ezen rendszer mellett a protestáns egyház győzedelmesen dacolt a vészek és viharokkal; az egyházak számban, erőben, valláserkölcsök életben emelkedtek; a lelkészek tudományos képzettsége általánosan tisztelt s állásuk tekintélyes volt; az érdemeseket pedig a legkisebb helyen is igen gyakran megtalálta a fényesebb egyházak bizodalma.

A presbyteriumok népképviselési alapon szervezése alkalmával eltért egyházkerületünk a régi lelkészválasztási gyakorlattól s az 1862-dik évben készített lelkészválasztási szabályok a döntő súlyt a legalsóbb népréteg kezébe adták, s tág kaput nyitottak arra nézve, hogy a képviselő s más választásoknál gyakorlatba vett s nem mindig erkölcsnemesítő korteskedések az egyházi élet terére is átvitessenek.

Mindenki tudja, hogy ezen rendszer mellett nagyon sok egyház nem találta meg az oda érdemes lelkészt, mely körülmény nemcsak az egyház fejlődését hátráltatta, hanem néhol alapjában támadta meg az egyházi életet s nem kevés csorbát ejtett a lelkészi tekintélyen.

Ezen bajokon kívánt segíteni az 1881—82-dik évben tartott debreczeni zsinat, melynek a lelkészek és segédlelkészek pályájukon szerzett érdemét s tudományos képzettségét méltányló 186. §-a, mint igazságos és bölcs intézkedés: kell, hogy minden protestáns ember helyeslésével találkozzék.

És ha az általános választást rendelő 195. §-t mai demokratikus fogalmaink szerint kifogásolni, vagy épen elejteni nem tanácsos, de nem is szabad: úgy tekintettel az általános választásoknál eddig is tapasztalt, de különben is könnyen előfordulható visszaélésekre, midőn tuligéréssel kívánja a gyengébb legyőzni az erősebbet, feltétlenül helyeselnünk kell a jelölő bizottságot megalakító 190. §-t is. De itt kívánjuk, hogy mind az egyházmegye, mind a választáshoz készülő egyház presbyteriuma a lehető legérdemesebb egyénékből titkos szavazás útján alakítva meg a bizottságot, mely zsinatilag megállapítandó s így az egész magyar ev. ref. egyházra nézve kötelező rövid minősítési szabályzat keretében, tekintettel főleg arra, hogy a jelölt érdemes-e azon helyre, Isten és lelkiismeretének felelővén, végérvényesen minősítsen. A bizottság eljárása ellen csakis akkor legyen 14 nap alatt szabad a lelkészválasztás után az egyházmegyei törvényszékhez felebbezni, ha alaki hibát

követett volna el. A tudományos képzettség s a gyakorlati pályán elért kitűnő siker, valamint a választó egyháztagok jogainak minél teljesebb méltánylása azt kívánja, hogy mindazok, kik a jelölő bizottság által minősítettnek találtattak, azon lelkészi állásra ki is jelöltessenek.

Miután pedig a törvénynek visszaható ereje nem lehet s a szerzett jognak utólagos megszorítása a protestáns szabadelvűséggel ellenkezik: óhajtom, hogy mindazok, kik a zsinati törvény szentesítése előtt lelkészi hivatal viselésére képesítve lettek, ezen jogot ma is teljes mértékben élvezzék s ha a jelölő bizottság által érdemesnek találtatnak, bármely egyházba jelöltethessenek.

A törvény iránti tiszteletem mellett is ki kell mondanom, hogy a 187. §-t, mely az egyházakat a papi jövedelem arányában 4 osztályba sorozza s a lelkészek osztályozását is elrendeli: nem tarthatom helyesnek. Ezen osztályozás nagyon is magán viseli a mai anyagi kor azon bélyegét, mely ellen küzdeni épen az egyház feladata. Isten anyaszentegyházának célja, rendeltetése mindenütt egyforma s annak igazgatása némely helyen több gépies munkával jár ugyan, de a hívek lelki gondozása, az iskolai oktatás vezetése, a valódi protestáns jellemek képzése, a szép és ékes rend fentartása s általában a lelkész magasztos hivatásának betöltése mindenütt egyforma bölcseséget, buzgóságot kíván, követel. Vannak olyan egyházak is, hol a hívek kevés száma folytán a lelkészi jövedelem igen szerény, de a hol úgy hazafias, mint protestáns szempontból missziószerű hivatást kell az egyháznak teljesíteni s hol annak élén állani sokkal nehezebb, mint egy gazdagabb jövedelmű, de nem oly exponált helyzetű egyházban. És a kisded egyházban, hol a lelkész jóformán magára van hagyatva, nem-e sokkal nehezebb annak helyzete, mint a nagy egyházban, hol az értelmiség jóval nagyobb száma által támogattatik?

A mily helytelen tehát, hogy az egyház, ezen legfőbb erkölcsi testület, pár száz forint papi fizetési különbség szerint becsülje meg az egyes egyházak értékét: épen oly helytelen, hogy elhagyván a régi keresztyén elvet, melyszerint a püspök is csak primus inter pares, osztályba soroztatja azokat, kiket legszentebb érdekeinek gondozására már előzőleg minden korlátozás nélkül felhatalmazott, képesített.

Ezen szakaszt én zsinatilag eltörölnökönek tartom s úgy vélekedem, hogy az egyházkerületeknek feladata, különben is jeles lelkészképző intézeteiket a kor kívánalma szerint lehető legjobban berendezni, a tanulók előmenetele felett legszigorubbán örködni, a lelkészképesítési vizsgálatokat teljes szigorral kezelni s általában azon igyekezni, hogy tudományosan képzelt s társadalmilag is művelt lelkészek képeztesse. S e célból igen kívánatos, hogy az ország fővárosában protestáns egyetem állíttassék s valamint a magyar róm. kath. egyház kitűnő papnövéndégeit a budapesti, bécsi egyetemre, vagy épen Rómába küldi kiképezés végett: úgy a protestáns papnövéndékek kitűnőbbjei is küldessenek a fővárosban levő főiskolába, hol mind tudományos képzettség, mind társadalmi műveltség szerzésére legtöbb forrást és alkalmat találhatnak. Az így képezett ifju lelkészeket azután — bizonyos rövid gyakorlati év elteltevel — reá lehet bízni sorsukra s a jelölő bizottságok itéletére.

Nem tudom helyeselni a törvény 188-ik §-át sem, mely

az egyes egyházkerületekre bizza az egyházak osztályozását s a minősítési szabályzat megállapítását. Ily szabályzatot — mely az egész egyházat egyetemesen érdekli — csakis zsinaton, vagy konventen kellene hozni. Most azt tapasztaljuk, hogy a hány egyházkerület, anynyifélekép intézkedett. Így például:

1-ső rendű egyház: az, hol a lelkészi fizetés: dunántuli kerületben 1200 frton felül van. Tiszáninneni kerületben 1100 frton felüli, tiszántuli kerületben 1200 frt.

2-od rendű egyház: Dunántul 1000—1200 frt, Tiszáninnen 900—1100 frt, Tiszántul 900—1200 forint papi fizetéssel.

3-ad rendű egyház: Dunántul 800—1000 frt, Tiszáninnen 700—900 frt, Tiszántul 600—900 frt papi fizetéssel.

4-ed rendű egyház: Dunántul 600—800 frt, Tiszáninnen 700 frton alul, Tiszántul 600 frton aluli fizetéssel.

Nem tudom elképzelni, hogy miért helyeztessék az egyetemes magyar protestáns egyház egyik kerületében az egyes egyház magasabb vagy alacsonyabb osztályba, mint a másik egyházkerületben, csupán csak azért, mert egy száz forinttal többet vagy kevesebbet fizet évenként lelkészenek.

Ily osztályozás készítése nem lehetett célja a zsinatnak.

Még szembeötlőbb eltérnek az egyes egyházkerületek egymástól a lelkészminősítési szabály megállapításánál.

I-ső rendű egyházba minősített:

A dunamelléki egyházkerületben: általában a rendes lelkész 10 évi, a jeles papi bizonyítvánnyal bírók 5 évi szolgálat után. Az esperesek. Segédlelkész nem minősített.

A dunántuli egyházkerületben: minden rendes lelkész — kápláni s tanári évek beszámításával — 20 évi szolgálat után, a jeles bizonyítvánnyal bírók s szolgálatban kitűnők 10 évi szolgálat után. Theologiai tanárok 5 évi szolgálat után s az egyházmegyei és kerületi egyházi tisztviselők.

A tiszáninneni egyházkerületben: minden rendes lelkész 10 évi, a kitűnők 5 évi rendes lelkészi s a theologiai tanárok 5 évi szolgálat után.

A tiszántuli egyházkerületben: a kitűnő s külföldön járt rendes és segédlelkészek 2 évi, a kitűnő, de külföldön nem voltak 4 évi, minden rendes lelkész 6 évi, irodalmi téren kitűnők 4 évi, tanárok 2, illetve 4 évi szolgálat után.

II-od rendű egyházba minősített:

A dunamelléki egyházkerületben: minden rendes lelkész 6 évi, a jelesek 4 évi, kitűnő segédlelkészek 4 évi szolgálat s egy évi külföldi egyetem látogatása után.

A dunántuli egyházkerületben: minden rendes lelkész 10 évi, jelesek 5 évi szolgálat után s a theologiai tanárok. Segédlelkész nem minősített.

A tiszáninneni egyházkerületben: minden rendes lelkész 6 évi, kitűnők 3 évi, kitűnő segédlelkészek s egy évig külföldi egyetemen voltak 5 évi szolgálat után.

A tiszántuli egyházkerületben: kitűnő rendes és segédlelkészek 2 évi, nem kitűnő rendes lelkészek 4 évi, tanárok 3 évi, minden segédlelkész 5 évi szolgálat után.

III-ad rendű egyházba minősített:

A dunamelléki egyházkerületben: rendes lelkészek 4 évi, jelesek 2 évi, segédlelkészek 4 évi, kitűnők 2 évi szolgálat után.

A dunántuli egyházkerületben: minden rendes lelkész, lelkésztanár, a jeles s egyházmegyéjében első, vagy 5 évig szolgált segédlelkész, a fölszentelt püspöki titkár.

A tiszáninneni egyházkerületben: rendes lelkész 2 évi, kitűnő segédlelkész 4 évi, más segédlelkész 7 évi szolgálat után.

A tiszántuli egyházkerületben: jó osztályzatú rendes lelkészek 2 évi, elegendők 3 évi, jó osztályzatú segédlelkészek — kik tanítóképességi vizsgát is tettek — 3 évi, más segédlelkészek 4 évi szolgálat után.

IV-ed rendű egyházba minősített:

A dunamelléki egyházkerületben: minden rendes lelkész, a 2 papi vizsgát letett segédlelkészek azonnal.

Theologiai tanárok ezen egyházkerületben e czímen 3 fokú minősítést nyernek, 2 évi működés után 2-ikat, 4 évi működés után 1-ső fokot.

A dunántuli egyházkerületben: minden rendes lelkész, lelkésztanár, egyházmegyéjében 1-ső segédlelkész, a fölszentelt püspöki titkár.

A tiszáninneni egyházkerületben: minden rendes lelkész s a vizsgákat letett segédlelkész.

A tiszántuli egyházkerületben: minden rendes lelkész, minden segédlelkész 2 évi gyakorlat után.

(Vége köv.)

Egyháztörténelmi töredék.

A Bécsbe fölhívott és megjelent bizalmi férfiak tanácskozásai 1855. máj. 17. — jun. 20-ig.

X.

Tizenegyedik ülés június 6-án délután.

Ebben az ülésben Szoboszlai nem lehetett jelen.

Tizenötödik ülés június 8-án délelőtt.

Főtárgy volt az oberconsistorium.

Török Pál. Ezen szakaszt ügyeink legfontosabbikának tartja; tehát őszintén egyenesen akar e hatóságnak szeméi közé nézni. A tervezet szerint a főconsistorium tagjait ő felsége nevezi ki, tehát nem az egyház; nem mondatik az sem, hogy lesznek-e mindkét rendből t. i. egyházból és világból; az is kétes, ki gyakorolja az elnökséget? Fizetésüket nem az egyháztól, hanem az államtól nyerik; és így államhivatalnokok. Nem tudja erre illeszteni az egyházi hatóság jellemeit; holott az egyházra a főhatóság főfelügyeletét, védelmi jogát gyakorolja. Így tehát azt sem tudja, hozzá szóljon-e ennek hatósága meghatározásához. Eddig sem szóltunk bele a dicasterium szerkezetébe, teendőibe; legfeljebb azt mondhatjuk, tisztelettel vesszük, hogy tudattatik velünk annak szervezete.

Azonban ő oly reményben van, hogy e hatóságot lehet alkotni úgy, miszerint az egyházi és államhatóságnak tekintethetik. Ha nevezetesen ő felsége elfogadná azon kérelmünket, hogy a főconsistorium tagjai az egyház által proponáltassanak s azok közül nevezetnének ki, akkor lehetne ez egyházi hatóság. Ha papi és világi tagok alkotnák; ha az elnökségből sem maradna ki a pap; ha ő felsége gyámolítván az egyházat, en-

nek adná a segítyt s így az egyház által fizettetnének ezek: örömmel ismerné el egyházi hatóságnak. Minden attól függ tehát, állami lesz-e vagy egyházi; ha így marad, semmi joga nincs neki, ennek szerkezetébe bele szólani; akkor ezen entwurfból ki kellene ezen ügynek esni.

Óhajtsa: ha ő felsége a maga jogát ezen testület által gyakorolná, ő megnyugtatta lenne. De azt is óhajtja, hogy az evangelicusoknak tett azon ígéret, „in iis quae ad religionem“ etc. egy törvényt látna realizálva. Ez jól van indicálva. Elnök is evangelicus legyen. Ha anomáliának tartják némelyek a kettős elnökséget, sokkal inkább anomália lenne, ha itt nem evangelicus lenne elnök.

Semmi kifogás, hogy a peres ügyeknél fő fórum legyen az oberconsistorium, ha az egyházi hatóság kellei meg lesznek benne; ellenkező esetben supremum fórum legyen; az összes superintendentiák által megbízott testület.

T o p e r c z e r. Hasonló szellemben nyilatkozott, mint Török Pál.

S z o b o s z l a i P a p I s t v á n. Az oberconsistoriumra vonatkozólag fejeztessék ki, hogy az ügy bírósági, mint igazgatási főhatóság. Azon előfordult kérdésre nézve, hogy valyon külön legyen-e mindkét felekezetnek egy-egy főconsistoriuma? Vagy pedig mindkettőre nézve egy közös állitassék? én jobbnak látom a két elkülönöztnek felállítását. Már csak az elnökség és a tagok száma tekintetében is surlódás támadhat az egy főconsistoriumban. Azonkívül pedig, nem tartom czélszerűnek és üdvösnek, ha itt mindjárt valami unio-féle kérdés vegyül ezen rendezésbe, mi az egész ügyet hátra vethetné. Eljön az idő, óhajtom jöjjön minél előbb, mikor megtörténik az unio, de nem úgy, hogy ez kikiáltva legyen, mert a ki ezt így kikiáltja, kétségkívül egy fél évszázaddal hátrább veti a szent ügyet.

Hogy az alhivatalnokok személyzete is hitrokonainkból állitassék elő, erre nézve van nekem némi tartózkodásom; nehogy ez ürügyül használtassék arra, hogy aztán más helyeken, kizárva legyenek a miénk. De az itt elnökileg kijelentett azon nyugtató nézet folytán, hogy itt csak egyházi hatóságról van szó, ezek pedig más felekezetűeknél is csak hitrokonokból töltenek bé, én észrevételemtől elallok s örömet beléegyezem.

A főconsistorium hatáskörére és teendőire nézve ismétli azon nézetét, melyet a tiz első szakasz tárgyalásakor ez ügyre vonatkozólag már nyilvánított.

Azután a törvényjavaslatnak mindazon §-ait, a melyekben a főconsistoriumról szó van, észrevételeivel és megjegyzéseivel kísérte.

S z e r e m l e y. Mig Török csak politikai hatóságnak tekinti a tervezett főconsistoriumot, ő elvkérdést lát itt; és ha az ily formában küldetik le, úgy fog látszani, hogy presbyteri consistorialis rendszer szándékoltatik behozatni; ez már aggodalmat szülhet. De az egyházat nem lehet elgondolni státus nélkül és szükség, hogy a státus is a maga jogát valami testület által kifejezze; tehát kiegészítő része a kormányzatnak egy ilyen testület. Szoboszlainak több megjegyzését helyesli s elfogadja. Egyébként az egész javaslatot elfogadja, mert őt megnyugtatta.

P á l f y. Ha csak úgy vétetnék az a főconsistorium, mint felügyeleti organum, teljesen örömmel fogadná; fogadja mint ily státus hatóságot; de ha ez kapocs is akar lenni státus és egyház között, óhajtandó, hogy a főconsistorium tagjai olyanokból neveztesse ki, kiket maga az egyház ajánl. A szerény érdem rendszerint visszavonja magát; ő felsége nem

ismerheti embereinket; lehet, hogy szemtelenek tolakodnának, tehát az egyház ajánlhasson egyéneket. — A consistoriumban egyházi is legyen az elnök. Fizetés az egyház által, ő felsége segélye az egyháznak adatván. Akár Behörde, akár Kirchen Rath legyen a neve, csak consistorium nem. Egyesítettnek óhajtana a főconsistoriumot, de ha ebben, valami fennakadás van, ám maradjon. A többi pontokra nézve Szoboszlaival szavaz.

Tizenhatodik ülés június 8-án délután. Folytatás.

O s z t r o l u c z k y. A tervezetben nem lát semmit, a min fenn kellene akadnunk. Nem lát itt ujat, csak jobbat. Teljesen elfogadja a tervezetet.

K u z m á n i hasonlóképen hosszasan indokolja, hogy miért kell a két felekezet részére csak egy oberconsistorium.

K a n y a. A Kuzmáni által nyilvánított elvvel, az egység irányában teljesen egyezik, a többi pontokra nézve Törökkel ért egyet.

F e r e n c z y. Talán nem volt annyi mondandója mint itt. Igen különös a helyzetünk, mint bizalmi férfiak vagyunk itt; nézzétek meg ezt a javaslatot, mondjátok meg, mikép nézitek, mikép fogják nézni otthon? Felhivattunk, hogy nyilatkozzunk, mit tegyen velünk a kormány mostani helyzetükben? És így csak olyat kívánhatok, a mit az uralkodóház érdeke, nyugalma, pacificatiója enged. Ez a szempont tehát, melyből ki keli indulnunk. A jus majestaticumot senki nem tagadja. Ki által gyakorolja ezt? Ez egyedül az ő jussa. Ő tehát a tervezetet csak hálával fogadja, azt hitrokonainknak csak ajánlani tudja. Barátim! itt egy törvény, nézzétek meg; ez jus publicuma ügyünknek; majd belső törvényeket a zsinat ad.

Ő tehát a főconsistoriumot úgy a mint van, még a nevet sem véve ki, elfogadja, csak az legyen meghatározva, mikép gyakorolja ezt a felügyeletet? Tehát csak üdvözli ő ezt, ha főfelügyelő lesz, ő náluk nem irtóznak ettől, hanem hogy séniort és assessorokat neveznek ki, superintendentest és annak konventjét sat. Elfogadja tehát a főconsistoriumot úgy a mint adatik; hogy ez felügyeljen ne csak a közigazgatás felett is.

Június 9-én.

Török Pál engedelmet kért s nyert egy §-nak készítésére a zsinatról; felolvassa; segített benne Pálffy József ur. Nem volt idő röviden írnia. Kéri teljes szabadsággal tétetni az észrevételt. Egyes tárgyakban nem difficilis. Csak két pont az, melybe a beleegyezést megnyerni óhajtja. Erre nézve hiszi, hogy kérelme loyalis, méltányos, törvényes.

1-ör. Tartathassanak zsinatok szabadon az 1790/XXVI. t. cz. szerint, vagy ha nem minden esztendőben, mert ez nem is szükséges, periodice.

2-ör. A general konvetet pótolja valami, hogy a superintendentiákra elszakgatott egyház egységben legyen, tehát egy comite pótolja a zsinatot; legyen a zsinatnak surrogátuma, ausschussa.

T o p e r c z e r. mindkettőt; zsinatot hatodik tévben, ausschust évenként kíván.

S z o b o s z l a i hasonlóan.

S z e r e m l e y zsinatot igen, surrogátumot nem kíván.

P á l f y mindkettőt akarja.

O s z t r o l u c z k y. Biztosabb az egyházra nézve, ha nem köti magát évekhez a zsinattartásban, hanem mikor szükség kívánja, akkor tartatik. A surrogátumot évenként kívánja.

Kuzmáni a zsinattartást periodice, de már az ausschust nem kívánja.

Kanya mindkettőt kívánja. Ferenczy zsinatot akar, azonban midőn ezt óhajtja, az ausschusnak nem barátja; de végül visszavonta nyilatkozatát és akarja az ausschust.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Nagytsizt. Csiky Lajos gyakorlati theologiai tanár urhoz.

A mikeszécsi ev. ref. keresztyén gyülekezet új harangjának a toronyba való ünnepélyes felhuzása alkalmára kiadott programmban mindenekelőtt egy 5 strófás ének áll, melyet a XC. zsoltár dallamára Nagy Lajos lelkész irt. A program további része így szól:

„Az ünnepély ez énekkel kezdődik. A 2-dik vers éneklése alatt a kendők, szalagok, koszorúk, melyekkel a harangfeldíszített, a harangról leszedetnek. Az éneklés elhagyatván, a lelkész mond rövid, alkalmi beszédet és imát. Ima után ugyancsak a lelkész, az Atya, Fiu és Szentlélek, teljes Szentháromság egy Istennek nevében, meghuzza a harangot. Őt követi a községi bíró, a gondnok, a gondnok után következik egy idősebb és egy ifju nő, ezek után két legény, kiket két hajadon leány követ, majd az iskolás gyermekek közül két fiu, két leány tanítóikkal együtt következnek, utánok minden községből egy-egy vendég, végül a harangozó harangozik. Harangozás után éneklé a község a 3. 4. 5. verseket. A 4-dik vers éneklése alatt a koszorúk, kendők, szalagok újra visszarakatnak a harangra s azután megkezdődik a harang felhuzása. Az 5-dik vers éneklése után a két iskola növendékei éneklé a „Szózat“ két versét. Végül a zenekar indulót huz. Ez ünnepélyt a község házában társas-ebéd követi.“

Bátor vagyok néhány kérdéssel fordulni e tárgyban Nagytsizteletűségedhez, kit, mint a gyakorlati theologia tanárát, illetékes egyének tartok ily dolgok elbírálására. Kérem, vegye föl e levelet lapjoknak a tavaly általa megindított „Egy és más stb.“ cz. rovatába s méltassa néhány kérdésemet érdeklé várt becses válaszára.

Szabad-e a mi szertartásaink szerint énekes könyvünkbe föl nem vett énekeket adni a gyülekezet szájába? Helyes-e, hogy a lelkész meghuzza a harangot? Jónak tetszik-e tartani egy egyházi ünnepély alkalmával a „Szózat“ éneklését s a zenekarnak induló-huzással való szereplését? Ismételve választ kérve, tisztelettel vagyok stb. stb.

N. N.

Válasz.

Teljes tárgyilagossággal igyekszem választ adni az elibem tett kérdésekre; komoly ügyről van szó, mely minden pontjában egyik igen fontos gyakorlati theologiai tudomány, a liturgikának elveit érinti. Szeretnék hosszan írni, de lapunk szűk tere vétót kiált elém.

A liturgika különbséget tesz a karének s a gyülekezeti ének között. Amannak elvből ellene van ugyan, mert általa nullifikáltatik a gyülekezet öntevékenységi protes-

táns nagy joga, mely épen az éneklésben lép leghatározottabban előtérbe, de, mert az a szépre, az összhangzó szép éneklésre tanít, végre sem tartja azt, mint mellékes liturgiai alkatrészt, elvetendőnek. De ha megengedi, hogy egy kar más énekeket is zengedezhessen, mint a melyek énekes könyvünkben vannak, vitatja a gyülekezet azon jogát, sőt megköveteli a jól felfogott rend érdekében, hogy ezzel bárki is apáinak, hitben testvéreinek egyházi felsőség által sanctionált énekeit énekeltesse. Vannak abban a mi zsoltáros könyvünkben szép és jó énekek, melyek általános vallásos hangjokban ezen speciális körülményhez is jól alkalmazhatók lettek volna. Száz és száz énekverset tudnánk idézni, melynek éneklése szebb, jobb, tehát fölemelőbb lett volna a gyülekezetre, mint mikor például a jelzett ének következő 5-ik versét volt kénytelen énekelni:

Kérünk Atyánk! legyen gondod mi reánk,

Őrizz meg csapástól és minden vésztől,

Hogy harangjaink épen, sértetlenül,

Száz év után is helyükön álljanak,

S hívásukra hitbuzgó unokák

Szent házad örömmel látogassák!

Jegyezzük meg jól, hogy ez nem csupán egyéni ízlés dolga. Itt az elv dönt s az elv határozottan ellene szól N. L. urnak. Jegyezzük meg azt is, hogy egy vallásos éneknek nem szükséges mindenáron, minden körülményhez képest alkalminak lenni. Ki gondolná, hogy szebbek, jobbak volnának a mi nagyon alkalmi jellegű katechismusi énekeink, mint a fölséges zsoltárok?!

Hogy volna az helyes, hogy a lelkész, — a programot nézve kétségkívül palástban, — huzza a harangot?! Abban a palástban, melybe burkolózva az Ur igéjét hirdetjük, imádkozunk, a szent sákramentumokat kiszolgáltadjuk, abban a palástban, lelkészi hivatalunk ezen minket egyedül megkülönböztető jelvényében harangkötél a kezünkben! A minden községből való egy-egy vendégnek, tehát, ha voltak ott a szomszédközségekből lelkészek, ezeknek is palástban kellett huzniok a harangot?! Remélem, nem tették meg. Kénytelenek vagyunk a tárgyilagosságtól annyiban eltérni, hogy így sóhajtsunk fel: „difficile est satyram non scribere.“

Az ünnepély, úgy látszik, a templom előtt folyt, vagy ha nem ott is, a harang felhuzása után kétségkívül a szabadban énekelte a gyermekserég a „Szózatot.“ Nincs ellene semmi szavunk, de igenis van az ellen, hogy a végre is egészen egyházi jellegű ünnepélyt, — eltekintve a társas-ebéd-től, — a zenekar indulója fejezte be. Hogy mondhat a zenekar tusa, áment az előző énekre, alkalmi beszédre, imádságra, vagy akár az iskolás növendékek által énekelte „Szózatra?“ Elvtelen eljárás biz' az tökéletesen!

Egyet azonban nem emelt ki a programból a tisztelt levélíró ur. És ez az, a mit különben, mint előttem teljesen érthetetlen valamit, én is kérdés alakjában teszek föl: mit tesz az, hogy „a lelkész az Atya, Fiu és Szentlélek, teljes Szentháromság egy Istennek nevében huzza meg a harangot?“ Hogyan, mimódon, hol, például melyik szentírásbeli hely alapján nyert megbizást az Atyától, a Fiótól és a Szentlélektől a lelkész, hogy huzza meg a harangot? Igen érdekes a római katolikus harangszentelés szertartása. Szerepel ebben sok minden egyéb között ez a mondás

is: „Szenteltessek meg s szenteltessek föl Uram ezen harang az Atyának és Fiának és a Szentléleknek nevében e vagy ama szentnek (kit megnevez) tiszteletére.“ De ezt ott csak a püspök mondhatja, előbb sok más szertartás után a harangra kívül a betegek szent olajával hét, benn pedig a szent krizmával négy keresztet vonván. Nem kérjük az ilyesmi szertartásoknak hozzánk, bármilyen szelid alakban való beplántálását sem. Nem kérünk harangkeresztelést.

Húzzák föl a harangot a toronyba az arravaló emberek, húzza meg ott a harangozó s hívogató hangjai elnémultával az ez alatt templomba gyülekezett hívő sereg előtt, rövid éneklet után, mondjon egy alkalmi imádságot a lelkész, utána újra egy énekvers s vége az ünnepélynek. Vagy ám jöjjön még közbe egy alkalmi beszéd; vagy minden kultuszforma mellőzésével beszéljen a lelkész a harangok történetéről, jelentőségéről. Szép tárgy ez nagyon!

Egyszerűleg tegyen bármit, csak olyat ne, a mivel a liturgikának magas elveit tapossa.

Csiky Lajos.

Különfélék.

Uj alapítvány debreczeni főiskolánk részére. Folyó hó 21-én a következő levelet kaptam: „Nagytiszteletű Csiky Lajos akadémiai igazgató Urnak Debreczenben. Nagytiszteletű Igazgató Ur! Aki egykoron a nagy és nehéz, de nemes munkára vállalkozik, hogy a magyar nemzet művelődéstörténetét megírja, az a reformátusok debreczeni főiskolájának bizonyára nem egy fényes lapot fog szentelni. Nekem, az egyszerű polgárnak, nem lehet feladatomban a főiskola érdemeit a múltban, fényét a jelenben s hivatását a jövőben ecsetelni. De annyit legyen szabad, mint tiszta meggyőződésemet kifejeznem, hogy a debreczeni főiskolának egyik fő jellemvonása volt századokon át a múltban, (legyen még évezredekig a jövőben!), hogy a tudományok művelése és fejlesztése mellett, nem felejtkezett meg soha a jellemnevelése és a vallásosság ápolásáról sem; sőt más felekezetekkel szemben a nemes toleranciának és az igaz szabadelvűségnek, a protestáns vallás ezen egyik alapelveinek mindenkor megvívhatlan bástyája is volt. Főleg ez utóbbi indított engem, az egyszerű zsidó vallásu honpolgárt arra, hogy azon kis vagyonból, melylyel a mindenható hosszú évtizedeken át tartó munkálkodásomat agy napjainra megjutalmazá, egy szerény tehetségemhez mért értéket felajánljak. Ide csatolom tehát a debreczeni iparegyesületi takarékos és hitelintézet 4 db. ^{1170/459} ^{1173/459} ^{1176/459} és ^{1179/459} sorszámú, egyenként 50—50 frt névértékkel bíró részvényeit a rájuk vonatkozó összes szelvényekkel együtt azon alázatos kérelemmel kapcsolatban: miszerint méltóztassék ezen csekélységet illetékes helyen olyan természetű alapítványként bejelenteni, melynek évi kamatai, illetve a beváltandó szelvényekből befolyó összeg — mely jelenleg 20 frtot teszen — a reformátusok debreczeni főiskolájának akadémiajában fakultás és felekezetre való tekintet nélkül — egy az idegen nyelvekben kitűnő tanuló megjutalmazására — a nagytiszteletű és tekintetes akadémiai tanárkar határozata folytán — fordítottassék. Azon édes reményben, hogy a mit az én gyenge

erőm megkezdett, tehetősebb hitsorsosaim a jövőben folytatni fogják; vagyok a nagytiszteletű igazgató urnak Debreczen, 1886. április 21-én legalázatosabb szolgálója Biederma n n E. m. k., debreczeni bejegyzett nagykereskedő.“ Örömmel, valódi, igaz örömmel hozom ez alapító levelet lapunk t. olvasóinak szíves tudomására. Legyen ez becses húsvéti ajándék, mint a mely arról tanuskodik, hogy a testvériség szent eszméje él s ha némelyek azt gondolják is, hogy földre tiporva hever, meggyőző érvekkel hirdeti élő működésének hathatós erejét. Ha van eszköz, mi a különböző vallások híveit közelebb hozhatja egymáshoz, ilyennek tekinthetjük ezen alapítványt is, melyet felekezeti különbségre tekintet nélkül egy nem-keresztény tett reformált főiskolánknak. Többet ér itt a pénznél a nagy, a nemes eszmének megvalósulása. Csak erre tekintettel kívánom, hogy a mustármag nőjjon terebélyes fává. Sok kellemetlen, sok fájo bajnak metszhetjük az ilyen tettek által gyökerét. Az alapítványt már bejelentettem a főiskolai gazdasági tanácsnak, mely is örvendetes és hálás köszönettel vette azt tudomásul s megbizott ennek tolmácsolásával. Az akadémiai tanárkarok gyűlése lesz hivatva a további teendők fölött intézkedni. A négy részvényt már beadtam a főiskolai pénztárba. Csiky Lajos, akadémiai igazgató tanár.

Nyilatkozat. Inimicus urnak a spanyolfalak megöl ellenem intézett támadásaira válaszom csak az, mit multkorigi cikkem jelszavául választottam, mit a következmény csakugyan igazolt, hogy t. i. „Veritas odium parit.“ Könyves Tóth Kálmán.

Elkészt cikk. Érkezett hozzánk lapunk zártakor a legközelebbi számban „Politika az egyházban“ című cikkekre egy terjedelmes válasz, de térszűke miatt lehetetlen volt a kiadása, jövő számban jelenhetik meg. Szerkesztő.

Lelkészválasztások. Gelénésben folyó hó 11-ikén Bereczky József bilkei missionárius ellenében 24 szavazattöbbséggel Hézsér Gyula m. jánosi lelkész választatott meg. — Csónkapapiban ugyanezen napon 10 szótöbbséggel Juhász Kálmán beregszászi s. lelkész lett megválasztva, ugyde mindkét választás ellenébe panasz adatott be az esperesi hivatalhoz — mely miatt a jóváhagyás fel lett függesztve, — s azon különös eset merült fel ezen panaszos vád beterjesztésénél: hogy a tiltott eszközök használatának állítása mellett, míg az egyik helyen az hozatik fel nehézményül: mikép az urasági cselédek is szavazati joggal ruháztatván fel — azt a megejtett választásnál érvényesítették is — addig a másik egyházban már az ily helyzetű egyháztagok nem szavazhattak, holott ők is egyházi közteher viselők. Ha már korteskedés nélkül is végbe e választás, már magában ez egymással ellenkező eljárás, oly elvi kérdés — mely nagy vita tárgyát képezi — egyik fél azt állítja: „a cseléd nem önálló, gazdai hatalom alatt van.“ a másik pedig: „hogy annak egyházi közterhe, habár csekélyebb is, de súlyosb, mint a jobb módúak járuléka sat.“ quid nunc?

Tisztelettel hozom tudomására t. előfizetőimnek s az érdeklődő közönségnek, hogy „Sulamith“ cz. dolgozatom f. hó 19-től kezdve kapható Csáthy Károly ur könyvkereskedésében. Egy-egy füzetke bólti ára 25 kr; előfizetőknek 20 kr. Legyen szabad egyszermind arra kérnem a t. előfizetőket, hogy példányaikat átvenni mielőbb sziveskedje-

nek. Debreczen, 1886. ápr. ifj. Dicsőfi József. Ismételve ajánljuk e kis művet olvasóink szíves figyelmébe. A mellett, hogy nemesen szórakoztat ez olvasmány, megvan annak komoly tudományos értéke is, mert az „Énekek-Énekéből” merítve tárgyát, e könyvre nézve mond el sok theologiai szempontból fontos tudnivalót. Szerk.

Építési emlékkönyv a szegszárdi ev. ref. egyház ujonnan átalakított templomának százados és felszentelési ünnepélye alkalmából 1885. okt. 31. Borzsák Endre ref. lelkész. Közölve van a 82 lapra terjedő művecskében többek között az egyház érdekesen írott története, az ünnepély alkalmával Szász Károly püspök felavató és Borzsák Endre emlékszéde stb. Ajánljuk e művet az érdeklődők becses figyelmébe, Kapható szerzőnél díjmentes küldéssel 50 krért. A tiszta jövedelem az egyház építkezési költségeinek fedezésére fordíttatik.

Előfizetési felhívás egyházi Beszédvázlatokra, melyeket Bonnefon „L. Année pastorale” című művéből fordítottam. E könyv eredetere s ajánlására nézve ide ígatom Bonnefon „Előbeszédének” az én fordításomra is vonatkozó részét: „Néhány hónapja két angol homiletikai könyv jutott kezemhez: The Homiletic Quarterly and The Homiletic Monthly. Ki nem mondhatom, hogy minő meglepéssel lapoztam át e könyveket. Számos dogmatikai, exegetikai és kritikai czikkeken kívül egy csomó Beszédvázlatot s gyakorlati magyarázatot találtam bennök angol, amerikai, német és francia szerzőktől. Ezek az általában egyszerű, világos, gyakorlati, néha eredeti vázlatok kiválóan megragadták figyelmemet s hézagpótlóknak láttam lelkészi irodalmunkban. Elhatároztam lefordításukat, hogy azok is használhassák, kik az eredeti nyelven nem olvashatják. Szolgálatot vélek ez által tenni egyrészt az ifju lelkészeknek, kiknél megkönnyítendő a lelkészi pálya néha nagyon nehéz kezdetét; másrészt az idősebb lelkészeknek, kiknek számos elfoglaltatásaik miatt nincs mindenkor elég idejük predikáció készítésére. Talán e kötetben találandanak, ha nem is kifogástalan vázlatokat, legalább tárgyakat, általános felosztásokat, eszméket, melyek megkönnyítendik munkáikat.” Bonnefon munkája 88 vázlatot és Vinet beszédeinek elemzéseit foglalja magában. En ez utóbbiakat kihagyom, az előbbiből 50—60-at fogok átvenni. Előfizetési ár: 2 frt, melyért portómentesen fogom megküldeni. Megjelen: Augusztusban. Ajánlom lelkésztársaim pártolásába. Dráva-Fok (Somogy megye) 1886. ápril 14-én, Hetyes Viktor ref. lelkész.

Nyilvános vizsgálatok rendje a dunánt. ev. ref. egyházkerület pápai főiskolában az 1885—86. tanév végén. Máj. 14. és 15-én a nagy teremben a VIII-ik osztály vizsgálata. 18., 19., 20., 21. és 22-én írásbeli érettségi vizsgálat. Jun. 9., 10., 11-én a gymnasiumi magántanulók vizsgálata. 16., 17., 18., 19-én szóbeli érettségi vizsgálat. 20-án d. u. 4 órakor az ifjusági önképzőkör örömmünnepélye, 6 órakor a gymnasztika téren vizsgálat a gymnasztikából. 21-én az I. sz.

theol. teremben a IV-ed éves papnövendékek vizsgálata, a nagy teremben a VII-ik osztály vizsgálata, a VII-ik oszt. termében az I-ső osztály vizsgálata, a VI-ik oszt. termében a III. és IV-ed éves tanító növendékek vizsgálata. 22-én az I. sz. theol. teremben a III-ad éves papnövendékek vizsgálata, a nagy teremben a VI-ik osztály vizsgálata, a VII-ik oszt. termében a II-ik osztály vizsgálata, a VI-ik oszt. termében az I. és II-od éves tanító növendékek vizsgálata. 23-án az I. sz. theol. teremben az I. és II-od éves papnövendékek vizsg., a nagy teremben a VI-ik osztály folytatólagos vizsgálata, a VII-ik oszt. termében a III-ik osztály vizsgálata, a VI-ik oszt. termében tanítóképző intézeti magántanulók vizsg. 24-én a nagy teremben az V-ik osztály vizsgálata, a VII-ik oszt. termében a IV-ik osztály vizsgálata. 25. és 26-án a nagy teremben tanítóképesítő vizsgálat. Ezen vizsgálatokra a főiskola nagyérdemű előjáróit, kegyes pártfogóit, a szülőket és tanügybarátokat tisztelettel meghívja az igazgatóság.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel**. Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat

a heves nagy-kunsági ev. ref. egyházmegyébe kebelezett kisujszállási egyik — első osztályu — lelkészi állomásra.

Évi jövedelem 1462 frt 40 kr értékű, mely készpénz, szántó föld, naturálék és stóla-illetményből folyik be.

A pályázati kérvények folyó évi május 25-ig bezárólag Székely Károly espereshez Kunhegyesre (postaállomás) küldendők.

Az elválasztott lelkész az egyházmegyei gyámintézetbe lépni s hivatalát a választás, illetőleg meghívás megtörténte után egy hónap mulva elfoglalni köteles.

Debreczen, 1886. ápril 19.

Révész Bálint,
püspök.